

Broj XXXVII / 2018
Bilten o procesu pregovora
o pristupanju Srbije Evropskoj uniji

IZVEŠTAJ EVROPSKE KOMISIJE O SRBIJI – 2025. GODINA SA UPUTSTVOM

TEMA BROJA STR. 3–4

INTERVJU STR. 5–6

Dejvid Mekalister – izvestilac Evropskog parlamenta za Srbiju

U FOKUSU STR. 7–8

Civilno društvo u godišnjem (2018) Izveštaju Evropske komisije za Srbiju

AKTUELNO STR. 11–13

Zaštita životne sredine i klimatske promene –
Poglavlje 27: pošto naše zdravlje

PREDSTAVLJAMO STR. 17

Pregovaračko poglavlje 17 – Ekonomska i monetarna politika

PREGLED NAJVAŽNIJIH DOGAĐAJA

- 12. april** **Održan šesti sastanak Zajedničkog konsultativnog odbora civilnog društva EU-Srbija**
- U Briselu je održan šesti sastanak Zajedničkog konsultativnog odbora civilnog društva EU-Srbija u čijem radu učestvuju predstavnici Srbije i Evropskog ekonomskog i socijalnog komiteta. Glavna tema, pored trenutnog odnosa EU-Srbija i procesa pristupanja, bila je socijalna ekonomija i uključivanje socijalnih partnera, kao i drugih organizacija civilnog društva, u izradu Programa ekonomskih reformi (PER). Nakon sastanka, objavljena je i Zajednička deklaracija. [Više...](#)
- 17. april** **Objavljen Paket o proširenju za 2018. godinu za Zapadni Balkan i Tursku**
- Evropska komisija je objavila godišnje izveštaje za 2018. godinu za zemlje Zapadnog Balkana i Turske. Kada je reč o Srbiji, u ovogodišnjem Izveštaju napominje se da je od otvaranja pregovora o pristupanju, januara 2014. godine, otvoreno 12 od 35 poglavlja, od kojih su dva privremeno i zatvorena. Ukupna dinamika pregovora i dalje će zavisi od napretka Srbije u reformama, a naročito od intenzivnije dinamike reformi u oblasti vladavine prava i normalizacije odnosa s Kosovom*. Prosečna ocena koju je Srbija dobila u ovogodišnjem Izveštaju Evropske komisije je nešto slabija u odnosu na onu iz novembra 2016. [Više...](#)
- 23. april** **Paket o proširenju predstavljen poslanicima Evropskog parlamenta**
- Komesar Evropske unije za susedsku politiku i pregovore o proširenju Johannes Han predstavio je ovogodišnji Paket o proširenju pred Odborom za spoljne poslove Evropskog parlamenta. Tom prilikom Han je istakao da bi trebalo paralelno voditi proces daljeg proširenja EU i unutrašnje reforme evropskih institucija. Osvrćući se na nedavnu izjavu francuskog predsednika Emanuela Makrona, koji je ocenio da nije moguće dalje proširenje bez unutrašnjih reformi u EU, Han je naglasio da nije mudro prekinuti procese koji su vezani za proširenje. [Više...](#)
- 25. april** **Predsednik Evropskog saveta Donald Tusk posetio Beograd**
- U sklopu turneje po Zapadnom Balkanu, predsednik Evropskog saveta Donald Tusk posetio je Beograd. Posebno je istakao da EU želi da ostane najpouzdaniji partner Srbiji i Zapadnom Balkanu, kao i da će na Samitu u Sofiji 17. maja još jednom biti potvrđena spremnost da se i u budućnosti razvijaju ekonomske veze EU i Zapadnog Balkana, ali i da se posvećeno radi na evropskoj perspektivi regiona. [Više...](#)

IMPRESUM

Izdavač: Beogradska otvorena škola (BOŠ)
Masarikova 5/16, 11000 Beograd, Srbija
www.bos.rs

Urednici: Jelena Babić, Vladimir M. Pavlović, Vanja Dolapčev, Jelena Jorgačević

Autori: Vanja Dolapčev, Ana Stevanović Zdravev, Stefan Simić, Mirjana Jovanović, Ognjan Pantić, Predrag Momčilović, Milica Mijatović

Lektura: Marijana Milošević

Objavljivanje elektronskog biltena „Progovori o pregovorima” podržala je Fondacija za otvoreno društvo u Srbiji. Stavovi izneti u ovom biltenu nisu nužno stavovi Fondacije za otvoreno društvo. Beogradska otvorena škola odgovorna je isključivo za iznete informacije. Za stavove i informacije u autorskim tekstovima i intervjuima odgovorni su sami autori, odnosno intervjuisane osobe.

Izveštaj Evropske komisije o Srbiji

2025. GODINA SA UPUTSTVOM

Perspektiva članstva u Evropskoj uniji za Srbiju u 2025. godini jeste samo perspektiva koja svoju snagu crpi iz sprovođenja potrebnih reformi. Naročito u oblasti vladavine prava. Ako tih reformi nema, onda i perspektiva članstva postaje sve dalja. Drugim rečima, budućnost članstva u Evropskoj uniji zavisi od sadašnjosti i nas samih.

U februaru ove godine visoka predstavnik Evropske unije za zajedničku spoljnu i politiku bezbednosti Federika Mogerini i komesar za politiku susedstva i pregovore o proširenju, Johanes Han, predstavili su dugoiščekivanu Strategiju proširenja koja se, pre svega, odnosi na zemlje Zapadnog Balkana. Prvi put se navodi bar okvirni datum pristupanja dve zemlje – Srbije i Crne Gore – koje su, za sada, „najdalje odmakle u pristupnim pregovorima“. A reč je o 2025. godini kao „godini perspektive članstva“.

Ali u čemu je stvar i šta uopšte znači „perspektiva članstva“? Ona predstavlja godinu kada je moguće da se očekuje proširenje EU na obe ili bar jednu od navedenih zemalja, ukoliko svaka od ovih zemalja nastavi predano da radi na sprovođenju reformi. I da se, kao i ranije, ceo postupak pristupanja zasniva na zaslugama, tj. na urađenom. Dakle, tek po završenom poslu, jedna od zemalja Zapadnog Balkana može da očekuje punopravno članstvo u Evropskoj uniji.

Ovi preduslovi su dobili svoju dodatnu potvrdu 17. aprila u Strazburu kada je Evropska komisija objavila izveštaje za svaku od zemalja Zapadnog Balkana. Na taj način Evropska komisija daje detaljne smernice, odnosno skreće pažnju državama gde treba da ulože dodatni napor. Kada je reč o Srbiji i Crnoj Gori, dodatan napor je u neposrednoj vezi s dostizanjem 2025. godine, kao godine članstva u Evropskoj uniji.

Aprilsko trežnjenje

Već u prvim rečenicama Izveštaja navodi se da će napredak u pregovorima o pristupanju biti u uzročno-posledičnoj vezi s reformama koje Srbija sprovodi u pogledu vladavine prava i normalizacije odnosa s prištinskom stranom. Takođe, vidi se i da poglavlja pod rednim brojevima 23 i 24, ipak nisu pala u zapećak, već još uvek čine okosnicu pregovora o pristupanju Evropskoj uniji. Poglavlje 35, tj. „normalizacija odnosa između Beograda i Prištine“, jeste i dalje važno, ali se vladavina prava stavlja u prvi plan.

Jedna od stavki koja se naročito naglašava u Izveštaju jeste i kritika rada Skupštine. Naime, navodi se urušena uloga u nadzoru Vlade, ali i upotreba hitnog postupka za usvajanje zakona, i tako skraćivanje vremena za raspravu među poslanicima. Kada je reč o Vladi, uviđa se problem u odsustvu podrške nezavisnim telima, kao i nedostatak transparentnog vođenja reformi tokom pregovora o pristupanju Evropskoj uniji. Druga važna i poprilično jasna ocena jeste da ne postoji napredak kada je reč o slobodi izražavanja, odnosno ugrožavanja rada novinara. I to jeste tema koja zabrinjava.

U poređenju sa Izveštajem za Srbiju iz 2016. godine, zamerka na odsustvo transparentnog postupka vođenja pregovora i dalje ostaje. Drugim rečima, u prethodnih godinu i po dana gotovo da se ništa nije radilo na popravljanju ovog problema. Isto važi i za nadzor izvršne vlasti, kao i za kvalitet postupka donošenja zakona. Štaviše, u određenim delovima ova oblast je i nazadovala. Ocena koja, takođe, ostaje ista jeste da je potrebno veće učesće civilnog društva u pristupnim pregovorima. Nazadovanje je prisutno i u pogledu borbe protiv korupcije, kao i kod zaštite osnovnih prava. Međutim, Evropska komisija je zabeležila najveće nazadovanje u pogledu rada Skupštine, naročito kada je reč o odsustvu kontrole rada Vlade.

Bez obzira što ove ocene prati „umiven“ jezik službenika Evropske komisije, ocene su i dalje tu. I one se moraju ozbiljno uzeti u obzir, kao i preporuke za prevazilaženje utvrđenih problema. Međutim, retko koja od ovih ocena je zadobila pažnju u domaćim medijima. Za razliku od gledišta Evropske komisije, ovdašnja javnost je kao središnji deo Izveštaja uzela samo „normalizaciju odnosa između Beograda i Prištine“.

Izvor: justwrite.info

Kao država koja predsedava Savetom Evropske unije od januara do jula tekuće godine, Republika Bugarska je postavila zemlje Zapadnog Balkana kao svoj prioritet. Međutim, izvesno je da će na predstojećem Samitu (17. maja) između predstavnika država članica Unije i zemalja Zapadnog Balkana u Sofiji više reči biti o povezivanju nego o perspektivi članstva.

Što kažeš proširenje kada misliš na povezanost?

Kao država koja predsedava Savetu Evropske unije od januara do jula tekuće godine, Republika Bugarska je postavila zemlje Zapadnog Balkana kao svoj prioritet. Naime, kao što smo pisali u prethodnim brojevima Biltena, naziv prioriteta glasi „Evropska perspektiva i povezanost zemalja Zapadnog Balkana“. Međutim, izvesno je da će na predstojećem Samitu (17. maja) između predstavnika država članica Unije i zemalja Zapadnog Balkana u Sofiji više reči biti o povezivanju nego o perspektivi članstva.

Na osnovu dnevnog reda i opisa Samita na internet sajtu Saveta Evropske unije, navodi se da će povezanost biti tema o kojoj će se najviše raspravljati. Ovu temu je naglasio čak i Donald Tusk, predsednik Evropskog saveta prilikom nedavne posete zemljama Zapadnog Balkana.

Izvor: www3.selfscore.com

Šta zapravo „povezanost“ znači?

U pogledu prioriteta bugarskog predsedavanja Savetu, ona uključuje saobraćaj, obrazovanje, elektronske i telefonske veze između građana. Jedna od mera na kojoj Bugarska insistira jeste i promocija mera digitalne politike Evropske unije, poput one o ukidanju troškova usluge rominga u državama članicama Evropske unije.

Kao prioritet koji povezuje jednoipogodišnje predsedavanje Savetu Evropske unije, izvesno je da će ovako postavljen prioritet biti tema i austrijskog predsedavanja Savetu.

Za neželjene posledice i reakcije na lek, obratite se...

Perspektiva članstva u Evropskoj uniji za Srbiju u 2025. godini jeste samo perspektiva koja svoju snagu crpi iz sprovođenja potrebnih reformi. Naročito u oblasti vladavine prava. Ako tih reformi nema, onda i perspektiva članstva postaje sve dalja. U tom pogledu je bila određena i poprilično ohrabrujuća strategija Evropske unije za Zapadni Balkan, kao i ovogodišnji Izveštaj o Srbiji. To je, zapravo, objašnjenje koje stoji iza te „magične godine“.

U tom pogledu Izveštaj je bio jasan. Budućnost članstva u Evropskoj uniji zavisi od sadašnjosti i nas samih.

*Vanja Dolapčev,
Beogradska otvorena škola*

Intervju, Dejvid Mekalister – izvestilac Evropskog parlamenta za Srbiju

VLADAVINA PRAVA I OSNOVNA PRAVA PREDSTAVLJAJU PRIORITET SRBIJE¹

Države Zapadnog Balkana i dalje su na agendi nemačke spoljne politike. U Berlinu, i posebno među odgovornim poslanicima nemačkog Bundestaga, ne primećujem smanjenje podrške za politiku proširenja EU. Ipak, političari u Berlinu vode računa o tome da li države kandidati ispunjavaju kriterijume za članstvo i da li sprovode sveobuhvatne reforme u glavnim oblastima.

Evropska komisija usvojila je prošle nedelje godišnji Paket proširenja, uključujući sedam pojedinačnih izveštaja u kojima se procenjuje implementacija politike proširenja Evropske unije, zasnovane na utvrđenim kriterijumima i poštenim i strogim uslovima. European Western Balkans razgovarao je o tome s Dejvidom Mekalisterom, poslanikom Evropskog parlamenta iz Nemačke, predsednikom Odbora za spoljne poslove i izvestiocem Evropskog parlamenta za Srbiju.

European Western Balkans: Kako ocenjujete izveštaj Evropske komisije o Srbiji? Da li ste zadovoljni procenom napretka?

Dejvid Mekalister: Čitam Izveštaj Evropske komisije o Srbiji od prve do poslednje stranice i mislim da je ta procena uravnotežena i tačna. Izveštaj je dobro istakao poziciju Srbije kao jedne od dve vodeće države u procesu proširenja. Vlada u Beogradu usvojila je značajne ekonomske reforme koje i dalje daju rezultate. Bavljenje reformama i njihova primena u oblasti vladavine prava i osnovnih prava ostaje najvažniji zadatak za Srbiju. Štaviše, Srbija i Kosovo moraju suštinski da prodube svoj angažman u dijalogu.

Među državama članicama EU, kao i u institucijama EU, postoji širok konsenzus oko toga da naša Unija mora biti jača i čvršća pre nego što postane veća. Uveren sam da reforma EU i proces pridruživanja nisu međusobno suprotstavljeni procesi i da se oni mogu odvijati paralelno.

Izvor: <http://europeanwesternbalkans.rs/>

European Western Balkans: Iako se mnogo govori o značaju slobode medija, poslednji izveštaj, baš kao i onaj pre njega, navode da nije ostvaren napredak u toj oblasti. U njemu takođe stoji da „taj nedostatak napretka predstavlja sve veći razlog za zabrinutost“. Da li se slažete da bi institucije Evropske unije trebalo više da se bave tom temom?

Dejvid Mekalister: Izveštaj Evropske komisije jasno navodi da nema napretka u garantovanoj slobodi medija. Štaviše, Svetski indeks slobode medija 2018, koji su predstavili „Reporteri bez granica“ potvrdio je procenu Evropske komisije da je Srbija pala sa 66. na 76. mesto. Ta tema je i dalje veoma zabrinjavajuća i za Evropski parlament.

European Western Balkans: Vlada Srbije nije zadovoljna procenama napretka u normalizaciji odnosa s Kosovom, koje su navedene u izveštajima Evropske komisije za Srbiju i Kosovo. Šta Vi mislite o procesu normalizacije?

Dejvid Mekalister: Sveobuhvatan, pravno obavezujući sporazum o normalizaciji neophodan je i od suštinskog je značaja kako bi Srbija i Kosovo mogli da napreduju na svom evropskom putu. Imajući to u vidu, slažem se s procenom Evropske komisije da Beograd i Priština treba da prodube svoju posvećenost dijalogu. Inicijativa predsednika Aleksandra Vučića da pokrene unutrašnji dijalog u Srbiji o budućnosti odnosa s Kosovom veoma je značajna. Bez efikasne i sveobuhvatne normalizacije njihovih odnosa kroz dijalog, koji se odvija uz podršku EU, ne može biti održive stabilnosti u regionu.

European Western Balkans: Kako vidite izjavu predsednika Francuske Makrona o potrebi da se EU reformiše pre nego što dođe do daljeg proširenja? Da li bi takav stav mogao da ugrozi perspektivu država Zapadnog Balkana da postanu članice EU?

¹ Intervju je preuzet s portala European Western Balkans (www.europeanwesternbalkans.rs)

Dejvid Mekalister: Među državama članicama EU, kao i u institucijama EU, postoji širok konsenzus oko toga da naša Unija mora biti jača i čvršća pre nego što postane veća. Međutim, uveren sam da reforma EU i proces pridruživanja nisu međusobno suprotstavljeni procesi i da se oni mogu odvijati paralelno. Šest država Zapadnog Balkana ima jasnu i čvrstu perspektivu članstva u EU. Vrata EU su otvorena za dalja pridruživanja kada svaka od zemalja ispuni kriterijume.

European Western Balkans: U nekim nemačkim medijima bilo je negativnih reakcija na preporuke da se otvore pregovori o pridruživanju s Makedonijom i Albanijom. Smatrate li da bi Nemačka mogla postati opreznija kada se radi o davanju podrške proširenju u budućnosti?

Dejvid Mekalister: Države Zapadnog Balkana i dalje su na agendi nemačke spoljne politike. Kancelarka Angela Merkel

Sveobuhvatan, pravno obavezujući sporazum o normalizaciji neophodan je i od suštinskog je značaja kako bi Srbija i Kosovo mogli da napreduju na svom evropskom putu. Imajući to u vidu, slažem se s procenom Evropske komisije da Beograd i Priština treba da prodube svoju posvećenost dijalogu.

posvećena je podršci Zapadnom Balkanu u iznalaženju održivih rešenja za izazove s kojima se suočava taj region. U Berlinu i posebno među odgovornim poslanicima nemačkog Bundestaga ne primećujem smanjenje podrške za politiku proširenja EU. Ipak, političari u Berlinu vode računa o tome da li države kandidati ispunjavaju kriterijume za članstvo i da li sprovode sveobuhvatne reforme u glavnim oblastima.

Civilno društvo u godišnjem (2018) Izveštaju Evropske komisije za Srbiju

BRANIK DEMOKRATIJE U NEPOVOLJNOM POLOŽAJU

Dok čekaju da ih država podstakne na dalji razvoj, veliki broj organizacija civilnog društva nema postojano finansiranje, što je naročito slučaj sa organizacijama na lokalnom nivou. „Nedostatak finansijske održivosti OCD utiče na potencijal društvene preduzimljivosti za rešavanje potreba lokalne zajednice i stimulisanje zapošljavanja i privrednog rasta“, poentira se u Izveštaju Evropske komisije za 2018. godinu

Došlo je do značajnog usporavanja u razvoju civilnog društva, usled rastućeg pritiska nad civilnim društvom, koje je evidentno izloženo velikom broju hapšenja aktivista, uključujući braniocima ljudskih prava, kao i ponavljanju zabrana protesta i drugih oblika okupljanja građana. Ovi procesi vode do brzog sužavanja prostora za uživanje osnovnih prava i sloboda.

Pogodite iz čijeg godišnjeg izveštaja je izvučen prethodni paragraf. Srbija? Taman posla. Reč je o odeljku političkih kriterijuma, podtačka Civilno društvo, u Izveštaju Evropske komisije o Turskoj za 2018. godinu. U njemu se ujedno, od sedam pojedinačnih izveštaja za zemlje u procesu pristupanja Evropskoj uniji, najoštrije iznose kritike na račun urušavanja principa vladavine prava i poštovanja osnovnih prava i sloboda građana.

Paket proširenja Evropske komisije, koji sadrži godišnje izveštaje za zemlje Zapadnog Balkana i Turske, donosi ocene i preporuke Unije o primeni tekovina i standarda Evropske unije neophodnih za učlanjenje u ovu nadnacionalnu zajednicu 28 (-1) zemalja Evrope. Jako i stabilno civilno društvo smatra se jednim od uslova bilo kog demokratski ustrojenog sistema i kao takvo treba biti prepoznato i tretirano od strane državnih institucija.¹

¹ Izveštaj Evropske komisije za Srbiju za 2018. godinu, str. 9

Okruženje zatvoreno za kritiku

Civilno društvo je u svim pojedinačnim izveštajima predstavljeno kao jedan od četiri stuba demokratije (izbori, parlament, vladavina, civilno društvo), u delu posvećenom ispunjavanju političkih kriterijuma za pristupanje EU. U Izveštaju o Srbiji, osim u posebnom odeljku, civilno društvo se spominje još na 20 mesta. Ono se navodi kao bitan činilac za kreiranje javnih politika zasnovanih na podacima, važan akter u: konsultativnim procesima za unapređenje legislativnog okvira; otvorenu javnu raspravu za izmenu Ustava; utočište slobode govora i okupljanja; pružalac besplatne pravne i socijalne pomoći marginalizovanim grupama; borbi protiv korupcije, čitajte – u svim, za društvo, vitalnim reformskim procesima.

Uprkos prepoznatom značaju branika demokratije u vidu organizacija civilnog društva, u Izveštaju se kaže da nije postignut napredak u uspostavljanju povoljnog okruženja za razvoj i finansiranje civilnog društva. Nacionalna strategija za uspostavljanje podsticajnog okruženja za OCD i prateći Akcioni plan nisu usvojeni, iako se na njima radi još od 2014. godine. Ništa podsticajnije nisu ni komentari na račun saradnje s javnim vlastima. Tako u Izveštaju možete pročitati da živimo u okruženju koje nije otvoreno za kritiku, a aktivisti civilnog društva i borci za ljudska prava od Vladinih zvaničnika dobijaju negativne izjave na račun finansiranja određenih udruženja, ali i civilnog društva uopšte (*en general*). Borci za ljudska prava podnose tešku kritiku tabloidnih medija. Odnos između Vlade i OCD ocenjen je kao fragmentiran i selektivan u odnosu na organizacije civilnog društva. Donošenje zakona po hitnom postupku smanjeno je sa 65% u 2016. na 44% u 2017. godini, ali je i dalje ograničen kvalitet demokratske rasprave i uključivanja civilnog društva u proces donošenja zakona. Nacionalni konvent o EU pohvaljen je za praćenje napretka pregovora o pristupanju, a vlast se podseća da treba češće da konsultuje članove Konventa, imajući u vidu njihovu stručnost i potencijal.

Kao pozitivna promena označeno je usvajanje Uredbe o sredstvima za podsticanje programa ili nedostajućeg dela sredstava za finansiranje programa od javnog interesa koja realizuju udruženja (Uredba), usvojene 1. marta 2018. godine. Uredba treba dovesti do povećanja transparentnosti, boljeg praćenja i ocenjivanja sprovođenja programa za finansiranje OCD iz javnih sredstava. U nadležnosti je Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave, i predstavlja podzakonski akt Zakona o udruženjima. Ocena kvaliteta njene primene se još ne može meriti.

Manjak podsticaja za razvoj civilnog društva

S druge strane, u Izveštaju je naglašeno kako Srbija još uvek nije osnovala Savet za saradnju s civilnim društvom, koji bi pospesio učešće OCD u procesu kreiranja javnih politika. Ovakvi saveti, koje čine izabrani predstavnici javne uprave i civilnog društva, postoje u susednim zemljama već više (desetina) godina. U Srbiji je Kancelarija za saradnju s civilnim društvom još 2013. godine kreirala preporuke za osnivanje Saveta za saradnju i podsticajno okruženje za razvoj organizacija civilnog društva. Zadatak, do sada neformiranog Saveta, trebalo bi da bude davanje mišljenja Vladi RS o strateškim smernicama u procesu formulisanja Nacionalne strategije za stvaranje podsticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva i praćenje ostvarivanja ciljeva Nacionalne strategije, kao i davanje mišljenja o javnim politikama i nacrtima zakonodavnog i strateškog okvira kojim se utiče na razvoj civilnoga društva u Republici Srbiji. Kao što je i sudbina same Strategije za razvoj civilnog društva, ni Savet za saradnju s civilnim društvom do sada nije imao prilike da ugleda svetlost dana.

Uloga civilnog društva prepoznata je kao značajna za očuvanje funkcionisanja nezavisnih regulatornih tela. U tom pogledu posebno se ističe odbrana prava građana na pristup informacijama od javnog značaja, koje je uređeno Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja i zaštiti podataka o ličnosti, za čije izmene ovih dana pratimo tok javne rasprave

koja je završena 18. aprila. Više od 70 OCD uputilo je ujedinjene amandmane na Nacrt Zakona u proceduri. Namera ove zajedničke akcije bila je da se ukaže na štetne odredbe koje donosi izmenjen predlog Zakona. Naime, predloženim izmenama Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja ograničava se pravo javnosti da ima uvid u rad pojedinih državnih preduzeća, koja raspolažu značajnim državnim i javnim resursima, dok se istovremeno povećava pravo vlasti da izbegava pitanja o odgovornosti za upravljanje javnim institucijama.

Glasno, glasno, glasnije

Dok čekaju da ih država podstakne na dalji razvoj, veliki broj organizacija civilnog društva nema postojano finansiranje, što je naročito slučaj sa organizacijama na lokalnom nivou. „Nedostatak finansijske održivosti OCD utiče na potencijal društvene preduzimljivosti za rešavanje potreba lokalne zajednice i stimulisanje zapošljavanja i privrednog rasta“, poentira se u Izveštaju Evropske komisije za 2018. godinu.

Deo turskog Izveštaja na početku teksta nije pomenut s namerom malicioznog isticanja najslabije ocenjenog. Naprotiv, funkcija mu je da otvori diskusiju o rastojanju između stava u Izveštaju da u odedenoj oblasti napretka nema (slučaj Srbija) i stava da je došlo do ozbiljnog nazadovanja (slučaj Turska). Kako se i u kontekstu Srbije sve češće referira na „sužen prostor za delovanje civilnog društva i napade na slobodne medije i slobodu govora“, a naročito kada se govori o (ne)podsticajnom okruženju za civilno društvo i medije, čini se uputnim da i Izveštaj EK o Srbiji za 2018. godinu treba koristiti kao podlogu za dalje zagovaranje neophodnih izmena na putu uspostavljanja države zasnovane na demokratiji, vladavini prava i poštovanju ljudskih prava.

*Ana Stevanović Zdravev,
Beogradska otvorena škola*

POSLEDNJI LET ZA BRISEL

Nakon pažljivog čitanja Izveštaja o napretku Srbije jasno je da, ma koliko EU želela da otvori vrata za nove članice, Srbija nije zemlja koja je blizu tog ostvarenja. Upoređujući prethodni Izveštaj i najnoviji, može se zaključiti da je, ukoliko se ovaj tempo sprovođenja reformi nastavi, 2025. kao godina ulaska u Uniju nerealna.

Po mnogo čemu ćemo pamtit 2017. godinu, ali svakako najbitniji događaj na našem putu ka članstvu u Evropskoj uniji je povratak politike proširenja na dnevni red same Unije. Ovo se događa nakon nekoliko godina turbulentnog perioda za EU iz kojeg ona, po svim parametrima, izlazi kao pobednik. Izvesno je da je EU uvidela da je, suočavajući se s mnogobrojnim, drugim izazovima i rešavajući unutrašnje probleme, prepustila ovaj region na „milost i nemilost“ drugim uticajima. Zemlje Zapadnog Balkana su, imajući u vidu nasilnu istoriju i krhke demokratske institucije na kojima počivaju, kao dete u pubertetu – ako ga zapostavite, može otići stranputicom.

Lideri EU su shvatili da bez stabilnog Zapadnog Balkana nema stabilne Unije i krenuli su u odlučujuću borbu za dalje reforme regiona. Prilog ovoj tvrdnji dolazi već na samom početku 2018. godine kada je Evropska komisija predstavila takozvanu Strategiju proširenja, kojom je jasno naznačila evropsku perspektivu Zapadnog Balkana. U njoj se prvi put spominje i 2025. godina kao potencijalna za pristup Uniji, gde su Srbija i Crna Gora označene kao predvodnice procesa pristupanja, a ostale zemlje su, prema rečima komesara za susedsku politiku i pregovore o proširenju Johanesa Hana, dobile zadatak da ih sustignu, jer se na taj način podstiče zdrava konkurencija.

Upitan napredak

Kakva je pozicija Srbije? Nakon Strategije, s nestrpljenjem se iščekivao Izveštaj o napretku Srbije. Postojala je određena doza optimizma da bi Izveštaj mogao biti značajno bolji u odnosu na prethodni, objavljen pre skoro godinu i po dana (u

Čim je Izveštaj ugledao svetlost dana, visoka predstavnica EU za spoljnu politiku i bezbednost, Federika Mogherini doletela je u Beograd. Na konferenciji za štampu na kojoj je govorila o Izveštaju, nije bilo ni reči o problemima s kojima se susreće demokratija u Srbiji, o nezavisnosti pravosuđa i slobodi medija. Samo stara floskula da je za EU veoma bitna „vladavina prava“.

Izvor: europeanwesternbalkans.rs

novembru 2016. godine). Ipak, paket dokumenata posvećenih politici proširenja EU, koji je Evropska komisija predstavila pre nekoliko nedelja (17. 4. 2018), a među kojima je Izveštaj o napretku Srbije u procesu evropskih integracija, za jedne je bio otrežnjujući, a za vlastodržce, kako su saopštili, dokaz da je Srbija na dobrom putu.

U Izveštaju su predstavljeni rezultati iz političkih i ekonomskih kriterijuma, kao i napredak u usklađivanju zakonodavstva u pojedinačnim poglavljima. Nakon pažljivog čitanja, jasno je da, ma koliko EU želela da otvori vrata za nove članice, Srbija nije zemlja koja je blizu tog ostvarenja. Upoređujući prethodni Izveštaj i najnoviji, može se zaključiti da je, ukoliko se ovaj tempo sprovođenja reformi nastavi, 2025. kao godina ulaska u Uniju nerealna.

U određenim oblastima postoji napredak, no ona najbitnija su itekako zapostavljena. Ne želeći da ulazim u pojedinosti Izveštaja i analiziranja po stavkama, ipak moram da se dotaknem najbitnijih stvari iz političkih kriterijuma, iz kojih, po mom ličnom sudu, sve proističe.

Slabe tačke

Prva stvar na koju su se iz EK osvrnuli bili su izbori za predsednika Republike Srbije. Piše da su međunarodni posmatrači ustanovili da su glasači imali „stvaran broj kandidata“, ali da je nekoliko faktora narušilo jednakost uslova na ovim izborima. Izbori za predsednika su pokazali sve nedostatke „mlade srpske demokratije“. Nijedna regulatorna institucija nije radila svoj posao, jer su prikriveni partijski kadrovi zaposeli sve „nezavisne“ institucije. Niti je medijska zastupljenost bila jednaka, niti su sve partije imale iste finansijske mogućnosti, niti pravila važe za sve podjednako. Sednice Narodne skupštine nisu sazivane čitavih tri meseca pred izbore, pravosudni sistem je u kolapsu,

što pokazuje i ovaj Izveštaj u kojem stoji da je zabrinjavajući uticaj politike na nezavisnost sudstva. Sloboda govora je ugušena, gase se svi mediji koji se i usude da iznesu kritiku na račun vlasti. Ne trebaju nam nikakvi izveštaji da bismo ovo znali, ovo je svakodnevica u kojoj živimo.

Šta na ovakvo stanje kažu iz EU?

Čim je Izveštaj ugledao svetlost dana, visoka predstavnica EU za spoljnu politiku i bezbednost, Federika Mogerini doletela je u Beograd. Na konferenciji za štampu na kojoj je govorila o Izveštaju, nije bilo ni reči o problemima s kojima se susreće demokratija u Srbiji, o nezavisnosti pravosuđa i slobodi medija. Samo stara floskula da je za EU veoma bitna „vladavina prava“.

Zašto ni ona ni Johanes Han nisu želeli da nazovu stvari pravim imenom i dalje ne znam. Ni nakon sastanka s predstavnicima civilnog društva nisam promenio mišljenje. Šta se to krije? Zar transparentnost nije nešto na čemu insistira EU? Očigledno da u ovom slučaju nije. Zar je stvarno došlo zadnje vreme u kojem Evropska unija počinje da toleriše „autoritarne“ režime zarad mira? Da li je rešenje kosovskog pitanja od suštinskog značaja za ovaj region? Apsolutno ne.

Kada bi institucije bile nezavisne i radile svoj posao, kada bi ekonomija bila na stabilnim nogama i kada egzistencija ne bi zavisila od partijske pripadnosti, smatram da bi se pitanje Kosova znatno lakše rešilo. Ovakvo, imamo utaban put za zapaljivu retoriku i održavanje konstantne napetosti, što očigledno odgovara svim političkim akterima regiona. Evropska unija će morati da deluje mnogo autoritativnije, ako iskreno želi da integriše ovaj region.

Došlo je vreme da se pogledamo u oči. Stubovi demokratije su porušeni po ko zna koji put, valja nam ih ponovo graditi, ali ovog puta na jakim temeljima. Vreme je resurs koji se brzo troši i koji ne može biti nadoknađen. Mi moramo biti piloti svog aviona za Brisel, ali EU mora da preuzme ulogu kopilota jer je podjednako važna. Turbulencije su neminovne, ali zajedničkim snagama ćemo ih prebroditi i reformisani sleteti u Brisel.

*Stefan Simić,
Beogradska otvorena škola*

Zaštita životne sredine i klimatske promene

POGLAVLJE 27: POŠTO NAŠE ZDRAVLJE

Među pregovaračkim poglavljima, Poglavlje 27 je – kažu – najskuplje, najkomplicovanije, najobimnije, najzahtevnije... Kažu – 10 milijardi evra. Ili čak 15. I kad je već tako – kažu – ne možemo se njime sada baviti ozbiljno, bolje da rešavamo neka lakša, važnija i hitnija pitanja. A to Poglavlje 27 ćemo razmotriti kasnije, kad stignemo na cilj.

S naslovnih strana novina i društvenih mreža zasipaju nas frazama, čitamo o procesu pristupanja Evropskoj uniji, dostizanju standarda, ispunjavanju merila, pregovaračkim poglavljima... U tom moru različitih pojmova, floskula visoke diplomatije sakrila se suština – šta sve to zaista znači? Zašto EU od nas traži nekakav napredak, kako ga meri i dokle smo zapravo stigli?

Evropska komisija je objavila dugo očekivani godišnji Izveštaj o napretku Srbije u procesu evropskih integracija, u kome daje svoje ocene o tome kako smo se pokazali od prethodnog Izveštaja, objavljenog novembra 2016. godine.

Srbija se nalazi u procesu EU integracija od 2001, a 2008. godine je potpisan Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije i njenih država članica, s jedne, i Srbije, s druge strane. Do konačnog cilja – članstva u EU – deli nas usvajanje pravnih tekovina EU raspoređenih u 35 poglavlja (od kojih smo

do sada otvorili 12, dok smo privremeno zatvorili 2). Među pregovaračkim poglavljima, Poglavlje 27 (životna sredina) je – kažu – najskuplje, najkomplicovanije, najobimnije, najzahtevnije... Kažu – 10 milijardi evra. Ili čak 15. I kad je već tako – kažu – ne možemo se baviti sada njime ozbiljno, bolje da rešavamo neka lakša, važnija i hitnija pitanja. A to Poglavlje 27 ćemo razmotriti kasnije, kad stignemo na cilj.

Poglavlje 27 i vaš život

Sedite na obali reke i pecate. Pored pastrmke, upecali ste plastičnu flašu i otpad iz obližnje klanice, jer je inspeksijski nadzor u Srbiji nedovoljan, a primena kaznene politike slaba. To je Poglavlje 27. Kupate se na lokalnoj rečnoj adi, gde ste se kupali celog svog života. Par dana kasnije primećujete otok na levoj nozi; lekar kaže – infekcija, bili ste izloženi bakterijama fekalnog porekla, jer se u Srbiji otpadna kanalizaciona voda najčešće ispušta direktno u reke, bez prečišćavanja. Nemojte se više kupati na rečnoj adi, u kojoj ste se kupali od kada znate za sebe. Reka je previše zagađena. To je Poglavlje 27. Decembar je, a vi živite u Valjevu, Užicu, Pančevu ili Lazarevcu. Vaše dete ima astmu i po ko zna koji put ove zime ste u lekarskoj čekaonici. Izveštaji kažu – zagađen vazduh, prelazi gornje granične vrednosti, utiče na vaše dete i vas. To je Poglavlje 27. Pored vaše kuće gradi se novi put, a šuma koja je nekada bila tu, sada je posečena.

Izvor fotografije: www.irishtimes.com

Ne znate da li će to i kako će uticati na vaše zdravlje, na kvalitet vode i vazduha. Vas niko ništa nije pitao, a obaveštenje o ovoj izgradnji mogli ste da vidite samo da ste otišli do opštinske oglasne table. Gde, inače, nikad nemate potrebe da idete. To je Poglavlje 27.

Pored vaše kuće gradi se novi put, a šuma koja je nekada bila tu, sada je posečena. Ne znate da li će to i kako će uticati na Vaše zdravlje, na kvalitet vode i vazduha. Vas niko ništa nije pitao, a obaveštenje o ovoj izgradnji mogli ste da vidite samo da ste otišli do opštinske oglasne table. Gde, inače, nikad nemate potrebe da idete. To je Poglavlje 27.

Šta sve nismo uradili?

Dokle smo stigli, kakvu smo ocenu dobili od EU kad su u pitanju uslovi životnog okruženja? Sudeći po Izveštaju – nismo mnogo napredovali od 2016. godine. Nekako smo se zaglavili na oceni da smo dostigli „izvestan nivo pripremljenosti“. Šta to zapravo znači? Znači da nismo spremni da u potpunosti u svoj pravni sistem prenesemo pravne tekovine EU u oblasti zaštite životne sredine, kao ni da taj sistem u potpunosti primenjujemo.

Najpre, nismo obezbedili stabilan sistem finansiranja zaštite životne sredine. Zeleni fond, koji je trebalo da počne s radom još početkom 2017. godine i danas, u aprilu 2018. godine, ne funkcioniše. To znači da svi oni poslovi na uređenju depozicija, prečišćavanju otpadnih voda, zaštiti vrsta i staništa, unapređenju kvaliteta vazduha koji su pred nama – a za koje su potrebne finansije – stoje. Ili se obavljaju vrlo sporo i u ograničenom obimu. Ovo je jedna od osnovnih preporuka Evropske komisije iz prošlog izveštaja, koja se ponavlja i ove godine. Nismo napredovali.

Poglavlje 27 uređuje i način na koji se donose odluke u vezi sa zaštitom životne sredine i obezbeđuje učešće svim zainteresovanim stranama u ovom procesu. Javne rasprave se i dalje sprovode sporadično, a njihov kvalitet zavisi od kompetentnosti i namera organa uprave koji raspravu sprovodi, naročito na lokalnom nivou. Zakoni koji regulišu krivična dela i odgovornost za štetu u životnoj sredini još uvek nisu doneti. Nismo mnogo napredovali.

Do Evropske komisije stigli su izveštaji o kvalitetu vazduha koji pokazuju alarmantni stepen zagađenja u pojedinim gradovima Srbije. Alarmantni je neuobičajeno jaka reč za uobičajeno blag diplomatski rečnik. Dalje, sistem za praćenje kvaliteta vazduha je nepouzdan. Nismo mnogo napredovali.

Upravljanje otpadom je od strane Komisije ocenjeno gotovo istim rečima. Još je uvek u ranim fazama implementacije, od 2016. godine do danas. Što znači da još imamo deponovanje kao dominantan metod upravljanja otpadom, još imamo veliki broj smetlišta i nizak procenat otpada koji recikliramo. Nismo mnogo napredovali.

U oblasti upravljanja vodama, osim donošenja Strategije upravljanja vodama, takođe, pogađate, nismo mnogo napredovali. U zaštiti prirode tapkamo u mestu. Industrijsko zagađenje i upravljanje rizicima takođe nam nije išlo mnogo bolje. Izveštaj kaže – usklađivanje propisa je u ranoj fazi. O njihovoj primeni da i ne govorimo. Nismo mnogo napredovali.

I na kraju, kod klimatskih promena se čini da smo napravili vidljiv napredak. Ratifikovali smo Pariski sporazum, završili Nacrt zakona o klimatskim promenama koji treba da reguliše način praćenja i izveštavanja nivoa emisija gasova sa efektom staklene bašte. Strategija borbe protiv klimatskih promena s akcionim planom je u finalnim fazama izrade. Predali smo Drugu nacionalnu komunikaciju Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih nacija o promeni klime. Konačno napredak, zar ne? Dok ne pročitamo nastavak koji kaže da tačnost podataka koje smo predstavili mora biti unapređena. Čitajući između redova – nismo baš rekli istinu. I nismo mnogo napredovali.

Poglavlje 27 nije ništa drugo do vazduh koji dišemo, voda koju pijemo, hrana koju jedemo i kvalitet života koji živimo u zdravlju. Ili u bolesti. I to što će toliko da nas košta je zato što smo se, kao država, prema životnoj sredini decenijama odnosili kao prema robi široke potrošnje koja nema ekonomsku vrednost. Sada je došlo vreme da štetu koju smo sami napravili – popravimo.

I treba da postavimo pravo pitanje – a koliko košta ako ništa ne uložimo u zaštitu životne sredine?

Koliko koštaju zdravstvene posledice zagađenja vazduha?

Koliko koštaju štete koje izazivaju klimatske promene?

Koliko su koštale poplave? Mnogo?

I da li naše zdravlje i naša budućnost koštaju manje ili više od tih 10 milijardi? Evropska unija visokim standardima zahteva zdravu životnu sredinu za svoje građane. Isto to bi trebalo za sebe da zahtevamo i mi – građani Srbije – bilo da smo deo EU ili ne. I ne smemo da prihvatamo stanje u kome nismo mnogo napredovali.

Mirjana Jovanović,
Beogradska otvorena škola

POGLAVLJE 15

GDE NAM JE ENERGIJA?

Srbija treba da sredi svoju energetska politiku i to ne samo zbog pregovora sa EU već zato što je to potreba svih građana i građanki. Troškove pogrešne energetske politike plaćamo velikim subvencijama koje odlaze na spaljivanje fosilnih goriva, ali i posredno kroz troškove zaštite životne sredine, socijalne i zdravstvene zaštite.

Evropska unija jedan je od najvećih potrošača energije na svetu i njen energetski sektor ima veliki uticaj na sve segmente privrede i društva. Transformacija energetskog sektora prati viziju Evropske unije, koja podrazumeva drastično povećanje učešća obnovljivih izvora energije u energetsom miks i unapređenje energetske efikasnosti kako bi se osigurala stabilnost snabdevanja energijom za privredu i građane po prihvatljivim cenama, uz očuvanje životne sredine i smanjenje emisije štetnih gasova.

U okviru procesa pristupanja Srbije Evropskoj uniji, energetska politika pokrivena je Poglavljem 15, koje obuhvata pravne propise u oblasti regulisanja minimalnih propisanih zaliha nafte, otvorenosti tržišta električne energije i gasa, uspostavljanje regulatornih tela, kao i nuklearna bezbednost i zaštita od rizika. Poboljšanje energetske efikasnosti, kao i uvođenje obnovljivih izvora energije, takođe su integralni deo Poglavlja 15, koje je usko povezano i sa 20 – 20 – 20 strateškim energetske ciljevima Evropske unije¹ (Videti Bilten broj XXXVI). Integracija zemalja Zapadnog Balkana u jedinstveno energetska tržište Evropske unije ostvaruje se pod vođstvom Energetske zajednice, međunarodne organizacije osnovane 2005. godine, koja trenutno okuplja devet država potpisnica iz Crnomorskog regiona i regiona Zapadnog Balkana. Potpisivanjem Ugovora o osnivanju Energetske zajednice, države potpisnice obavezale su sa na usvajanje i primenu zakonodavstva EU u oblasti energetike.

Šta kaže EU?

U ovogodišnjem Izveštaju Evropske komisije za Srbiju, u delu vezanom za Poglavlje 15 navodi se da je Srbija umereno pripremljena na polju energetske politike. U odnosu na prethodni Izveštaj iz 2016. na polju energetske politike napravljen je određeni napredak. Kada birokratski rečnik prevedemo u jezik brojeva, ocena bi bila trojka, što znači da smo ostvarili neki napredak, ali nikako i zadovoljavajući. U Izveštaju se navodi da je delimični napredak ostvaren na polju nuklearne sigurnosti, kao i u oblasti promocije investiranja u obnovljive izvore energije i energetska efikasnost.

¹ Ovim ciljevima predviđeno je do 2020. godine: poboljšanje energetske efikasnosti za 20%, povećanje upotrebe obnovljivih izvora energije za 20% i smanjenje emisije CO₂ za najmanje 20% u odnosu na 1990.

Izvor: freepik.com

Glavne preporuke ostale su slične onima iz Izveštaja iz 2016. godine: da se u potpunosti sprovedu reformske mere povezivanja u sektoru energetike; da se ostvari potpuno razdvajanje energetske delatnosti Srbijagasa, uz jačanje ljudskih kapaciteta, kao i one koje se odnose na dalje promovisanje ulaganja u energetska efikasnost i obnovljive izvore energije.

Da bismo uopšte mogli da otvorimo pregovore u ovom poglavlju, neophodno je da prethodno ispunimo i merila koje je EU postavila za njegovo otvaranje. Jedno od dva merila jeste razdvajanje delatnosti u gasnom sektoru, kako bi pravni propisi Evropske unije u oblasti unutrašnjeg tržišta u potpunosti bile sprovedene. Šta to zapravo znači? Od Srbije se očekuje da se odvajanjem delatnosti transporta i distribucije gasa stvore uslovi za neometano tržište gasa i slobodan pristup transportnoj mreži svim snabdevačima gasom. Izveštaj za Srbiju za 2018. godinu, kao i Godišnji izveštaj o implementaciji Energetske zajednice, govore da u pogledu ovog merila nije ostvaren napredak.

Obaveza razdvajanja delatnosti nije novijeg datuma, te nije bila predviđena samo Trećim energetske paketom već predstavlja set obaveza iz prethodnog, Drugog paketa. Budući da Akcioni plan, kojim je razdvajanje delatnosti bilo predviđeno do juna 2016. godine, nije urodio plodom, uoči sastanka Saveta ministara Energetske zajednice u Sarajevu razmatrane su sankcije protiv Srbije.

Novi Akcioni plan, kojim se aktivnosti na planu razdvajanja delatnosti transporta i distribucije gasa pomeraju za maj 2017. godine, usvojen je uoči sastanka Saveta ministara. Savet ministara usvojio je Odluku kojom se Srbiji nalaže da, u saradnji sa Sekretarijatom Energetske zajednice, preduzme sve potrebne mere da otkloni smetnje punoj primeni pravnih propisa EU.

I pored toga, u najnovijem Izveštaju Energetske zajednice, konstatuje se da novog pomaka u razdvajanju delatnosti u sektoru gasa nije bilo.

Količina minimalnih rezervi nafte i naftnih derivata drugo je ključno merilo za otvaranje Poglavlja 15, za šta je potrebno da se prethodno uskladimo s važnim pravnim propisom EU². U skladu sa ovim pravnim propisom, Republika Srbija se obavezala da, najkasnije do 1. januara 2023. godine, obezbedi rezerve nafte i naftnih derivata za minimum 90 dana nesmetanog korišćenja. Početkom 2018. godine rezerve su bile dovoljne za 18 dana prosečne dnevne potrošnje. Ova brojka je i dalje daleko od zacrtanog cilja, ali je ipak mali pomak u odnosu na izveštaj iz 2016. kada su rezerve bile dovoljne za 14 dana prosečne dnevne potrošnje nafte i naftnih derivata.

Kada govorimo o obnovljivim izvorima energije, do 2020. Srbija bi trebala da dostigne cilj - da 27% ukupne potrošene energije bude iz obnovljivih izvora energije. Prema poslednjim dostupnim podacima iz 2015, 21,8% ukupne energije je dolazilo iz obnovljivih izvora. U planu su ulaganja u izgradnju vetroturbina, ali ta ulaganja nisu dovoljna da se dostigne zacrtani cilj od 27%.

Zabrana zapošljavanja u javnom sektoru dodatno je povećala nedostatak kapaciteta vladinih agencija za energetiku i nuklearnu sigurnost. Kapaciteti Agencije za energetiku nisu dovoljni da bi se ispunili svi predviđeni ciljevi u okviru Trećeg energetskeg paketa; potrebno je broj zaposlenih povećati s trenutnih 38 na 56 do 2020. godine. Broj stalno zaposlenih u Agenciji za zaštitu od jonizujućeg zračenja i nuklearnu sigurnost, takođe je nedovoljan. Trenutno su 24 osobe stalno zaposlene, što je prema Izveštaju EK nedovoljno za nesmetano funkcionisanje agencije.

Dodatni problem predstavlja finansiranje Agencije, jer trenutni budžet nije dovoljan da podrži sve predviđene aktivnosti, a tek je potrebno da se dodatne inspeksijske funkcije prenesu u nadležnost Agencije za nuklearnu sigurnost.

Izveštaj navodi i postojanje nedovoljnih kapaciteta i na polju energetske efikasnosti. U decembru 2016. godine Srbija je usvojila Treći akcioni plan energetske efikasnosti. Dosadašnji napredak u ovom polju svodio se većinom na promociju ulaganja u energetske efikasnosti i sporadični pristup ovom pitanju, a sistemska rešenja su izostala. U Izveštaju za Srbiju navodi se da je potrebno da se povećaju administrativni kapaciteti na svim nivoima. Srbiji nedostaje sistematsko rešenje finansiranja, kako bi se dugoročno implementirale mere energetske efikasnosti.

Analizom ovogodišnjeg Izveštaja Evropske komisije, dolazi se do zaključka da je ostvaren minimalni napredak, ali da i do samog otvaranja Poglavlja 15 ima još puno posla, a još više posla će nas čekati nakon otvaranja. Nedostatak kapaciteta skoro svih institucija je očigledan. Srbija treba da sredi svoju energetske politiku i to ne samo zbog pregovora sa EU već zato što je to potreba svih građana i građanki. Troškove pogrešne energetske politike plaćamo velikim subvencijama koje odlaze na spaljivanje fosilnih goriva, ali i posredno kroz troškove zaštite životne sredine, socijalne i zdravstvene zaštite.

*Predrag Momčilović,
Ognjan Pantić, Beogradska otvorena škola*

² Direktiva 2009/119/EZ o obavezama država članica da održavaju minimalne zalihe sirove nafte i/ili naftnih derivata

Zaštita životne sredina

LOŠI ĐACI SA ZAPADNOG BALKANA

Kako je Evropska komisija ocenila zemlje u susjedstvu kada se radi o Poglavlju 27 i zašto niko u regionu ne može da se pohvali svojom ocenom?

Evropska unija je jedan od globalnih predvodnika kada je reč o klimi, održivom razvoju i zaštiti životne sredine. Kriterijumi koji moraju da se ispune u ovim oblastima predstavljaju veoma visok stepenik za buduće države članice.

U godišnjim izveštajima Evropske komisije za svaku od zemalja Zapadnog Balkana vidi se trenutno stanje i napredak u Poglavlju 27 – životna sredina, odnosno oblastima koje se odnose na: klimatske promene, kvalitet vode i vazduha, upravljanje otpadom, zaštitu prirode, industrijsko zagađenje, hemikalije, buku i civilnu zaštitu. Ako bismo sabrali sve ocene¹ zemalja Zapadnog Balkana koje su dobili za ovo Poglavlje, bio bi to đak sa ocenom dovoljan i prosekom 2,3.

Albanija pokazuje izvestan nivo pripremljenosti (ocena 2) u ovoj oblasti. Postignut je izvesni napredak (ocena 3) u daljem usklađivanju politika i zakonodavstva s pravnim tekovinama. Još 2016. godine Evropski parlament je savetovao Vladu Albanije da obustavi planove za izgradnju mnoštva hidrocentrala na reci Vjosi i njenim pritokama, kao i da se dužinom te reke osnuje nacionalni park Vjosa. Na taj način bi se zaštitilo vodeno područje, za šta se zalažu i mnoge organizacije civilnog društva iz Albanije i regiona. Međutim, do danas su ovi planovi ostali na dnevnom redu i istaknuti deo Balkanskog plavog srca Evrope i dalje je u opasnosti. Može da se nasluti da je upravo zbog ovog problema jedna od preporuka Komisije da je u Albaniji potrebno razviti pravni, institucionalni i politički okvir za zaštitu voda, a naročito poboljšati proces procene uticaja na životnu sredinu kada je u pitanju hidroenergija, građevinarstvo i rudarstvo.

Bosna i Hercegovina je u februaru 2018. godine predala popunjeni Upitnik Evropske komisije o spremnosti države kandidata da preuzme obaveze iz članstva i Komisija je započela proces izrade Mišljenja za članstvo (fr. Avis). Čekajući kraj procesa izrade, objavljen je Privremeni izveštaj o BiH, koji je deo Paketa o proširenju za 2018. godinu za Zapadni Balkan i Tursku. Potpuna analiza stanja BiH u odnosu na kriterijume za pristupanje EU, uključujući i analizu životne sredine, biće data u budućem mišljenju Komisije. Ono što se može primetiti u statističkim podacima, prikazanim u ovom Privremenom izveštaju, je činjenica da BiH nije obezbedila pristup svim informacijama od značaja za uvid u stanje životne sredine. Tako, na primer, podaci o količini emitovanih gasova sa efektom staklene bašte u odnosu na 1990. godinu ne postoje.

¹ Bez Bosne i Hercegovine koja je dobila Privremeni izveštaj.

Podaci o udelu električne energije dobijene iz obnovljivih izvora energije pokazuju da je u 2016. godini taj deo bio 31,8%, što predstavlja smanjenje u odnosu na 2015. (35,5%) ili 2014. (36,7%) godinu.

Kosovo* je u ranoj fazi pripreme (ocena 1) u oblasti životne sredine i klimatskih promena. Nije postignut napredak (ocena 2), a ozbiljni problemi u životnoj sredini i dalje utiču na život i zdravlje ljudi.

Kosovo* je dobilo najgore ocene Komisije u oblasti životne sredine u odnosu na ostale zemlje Zapadnog Balkana. Za to je zaslužno više faktora: neefikasni sistem monitoringa zagađenosti vazduha i voda, nepostojanje zakonskog mehanizma koji omogućava legitimisanje zagađivača od strane inspektora i manjak zaposlenih u inspektoratima uopšte, veliki broj divljih deponija (na primer, samo u Peći ih je 305)², mali budžet za zaštitu životne sredine koji je oko 1% ukupnog budžeta Kosova*... Komisija preporučuje da se poveća pokrivenost sakupljanja kućnog otpada kako bi se rešilo pitanje nelegalnih smetlišta, da se sprovodi princip zagađivač plaća, podiže svest javnosti i uspostave efikasni sistemi za nadzor kvaliteta voda i vazduha u realnom vremenu kako bi se preduzele hitne mere za smanjenje zagađenja.

Makedonija je na izvesnom nivou pripreme (ocena 2) u ovoj oblasti. Postignut je i izvestan napredak (ocena 3) u daljem usklađivanju politika i zakonodavstva s pravnim tekovinama EU.

Makedonija je usvojila Nacionalnu strategiju o životnoj sredini i klimatskim promenama, ali su administrativni kapaciteti u lokalnim institucijama slabi. U Makedoniji, kao što stoji i u izveštajima svih drugih zemalja Zapadnog Balkana, potrebno je uložiti ozbiljnije napore kako bi se ostvarilo učešće i konsultovanje javnosti pri donošenju odluka o životnoj sredini, naročito u procesu procene uticaja na životnu sredinu. Situacija koja se ponavlja iz godine u godinu, naročito tokom zimskih meseci, jeste proglašavanje vanrednog stanja u više gradova u Makedoniji zbog nivoa zagađenja vazduha – vazduh u Skoplju je jedan od najzagađenijih u Evropi³. Komisija je preporučila da bi Makedonija u narednoj godini posebno trebalo da radi na koordinaciji između vlade, centralnih institucija i opština kako bi se aktivno bavili poboljšanjem kvaliteta vazduha. Takođe je upozorila da mreža praćenja nivoa zagađenosti mora biti znatno ojačana ljudskim, tehničkim i finansijskim kapacitetima.

² Više na: http://www.rtvuls.com/vesti/kosovo_najzagadenije_mesto_u_evropi/17017

³ Više na: <https://balkangreenenergynews.com/rs/skoplje-ima-najzagadeniji-vazduh-od-svih-gradova-evrope/>

Srbija je na izvesnom nivou pripremljenosti (ocena 2) u oblasti životne sredine. Izvestan napredak (ocena 3) je ostvaren u daljem usklađivanju s pravnim tekovinama EU i strateškom planiranju.

(Više o alarmantnom stepenu zagađenja u pojedinim gradovima, malom napretku u upravljanju vodama i otpadom, (ne) tačnosti podataka o nivou emisija gasova sa efektom staklene bašte možete pročitati u ovom broju Biltena u tekstu posvećenom stanju u Poglavlju 27 u Srbiji.)

Crna Gora ima izvestan nivo pripreme (ocena 2) u ovoj oblasti zaštite životne sredine. Postignut je izvestan napredak (ocena 3) u daljem usklađivanju zakonodavstva s pravnim tekovinama EU. Crna Gora je prema Zakonu o otpadu trebalo da do kraja 2017. godine reciklira 25% otpadnog materijala⁴, ali u Izveštaju je ocenjeno da je napredak u upravljanju otpadom izostao. Stoga se insistira na sprovođenju hitnih akcija za rešavanje problema nelegalnih deponija, jer u Crnoj Gori i dalje ne postoji definisan model upravljanja otpadom. Kada se radi o proglašenju zaštićenih morskih područja, proces je i dalje u početnoj fazi, ali Komisija poziva na akciju kako bi se zaštitile potencijalne Natura 2000 lokacije, kao što je Ulcinj Salina. Postoji mogućnost da je, u državama koje se u velikoj meri oslanjaju na prihode od turizma, briga o životnoj sredini od drugorazrednog značaja u odnosu na turistički razvoj, pa se zbog toga Komisija u Izveštaju osvrnula i na ovaj trend, podsetivši da sva potencijalna ulaganja u turistički razvoj (kao i u hidrocentrale) moraju biti u skladu sa standardima zaštite prirode.

*Milica Mijatović,
Beogradska otvorena škola*

Poglavlje 27 – Izveštaj Komisije EU	Ocena stepena spremnosti za članstvo (1-5)	Ocena stepena napretka (1-5)
Albanija	2	3
Bosna i Hercegovina	/	/
Kosovo*	1	2
Makedonija	2	3
Srbija	2	3
Crna Gora	2	3

⁴ Više na: <http://www.greenhome.co.me/index.php?IDSP=1078&jezik=lat>

PREGOVARAČKO POGLAVLJE 17 - EKONOMSKA I MONETARNA POLITIKA

Poglavlje 17 – ekonomska i monetarna politika sadrži pravila kojima se definiše nezavisnost centralnih banaka u državama članicama, ali i ona koja zabranjuju da centralne banke direktno finansiraju javni sektor, kao i privilegovani pristup javnog sektora finansijskim institucijama.

Članice Evropske unije koje su prihvatile evro kao zajedničku valutu čine Ekonomsku i monetarnu uniju. Evropska centralna banka, sa sedištem u Frankfurtu, rukovodi i upravlja monetarnom politikom i zajedno s nacionalnim centralnim bankama država članica čini Evropski sistem centralnih banaka. Monetarna unija predstavlja najviši nivo monetarnih integracija, a zasniva se na harmonizaciji monetarnih politika zemalja članica i uvođenju jedinstvene valute, zajedničkim monetarnim rezervama i centralnoj banci, kao i jedinstvenoj monetarnoj politici. Nezavisnost Evropske centralne banke i nacionalnih centralnih banaka država članica EU jedan je od važnih preduslova za funkcionisanje sistema unutar Ekonomske i monetarne unije.

Kako bi se dostigli svi ovi kriterijumi, Poglavlje 17 obuhvata i pravila koja se odnose na vođenje fiskalne politike država kandidata u skladu s pravilima i načelima koja se primenjuju u EU – da izveštavaju o stanju budžetskog deficita i javnog duga, kao i da učestvuju u koordinaciji ekonomskih politika.

Pored toga, nove države članice su takođe obavezne da poštuju kriterijume za usvajanje evra. Dok se ne pridruže evrozoni, one će učestvovati u ekonomskoj i monetarnoj uniji kao države članice sa izuzećem i moraju da tretiraju svoju politiku deviznog kursa kao pitanje od zajedničkog interesa. Kada država članica ispunji kriterijume za uvođenje evra i uvede evro kao nacionalnu valutu, nacionalna centralna banka te države članice sprovodiće Zajedničku monetarnu politiku u saradnji sa Evropskom centralnom bankom i ostalim centralnim bankama unutar evrozona.

Takođe, od 2011. godine je uveden sistem nadzora ekonomske i fiskalne politike, utemeljen na praćenju makroekonomskih i strukturnih trendova, konkurentnosti i finansijske stabilnosti država, što uključuje obaveze država članica da definišu strateške smernice, izradu programa stabilnosti (evrozona) i konvergencije (ostale članice). Na osnovu toga, Evropski savet donosi preporuke i vrši kontrolu u procesu izrade budžeta država članica. Pritom, uspostavlja i sistem ranog upozorenja, kojim bi trebalo da se registruju makroekonomske neravnoteže koje zemlje moraju da otklone odgovarajućim korektivnim merama da se ne bi izložile sankcijama.

Obaveze države kandidata

Države kandidati za članstvo su u obavezi da koordinišu svoje ekonomske politike i poštuju pravila Pakta o stabilnosti i rastu, koja se odnose na stabilnost javnih finansija i koordinaciju fiskalnih politika, kao i na postupak prekomernog deficita.

KAKVA JE KORIST ZA SRBIJU?

Koristi za Srbiju i njene građane i građanke od primenjivanja pravnih tekovina u ovoj oblasti su višestruke:

- Funkcionalna tržišna ekonomija;
- Niska stopa inflacije;
- Niske kamatne stope;
- Kreiranje boljeg poslovnog ambijenta;
- Očuvanje makroekonomske i finansijske stabilnosti;
- Učešće u integrisanom, konkurentnom tržištu koje snižava cenu robe i usluga.

Pregovaračka struktura

Na čelu Pregovaračke grupe za Poglavlje 17 su predsednik i sekretar koji se imenuju iz Narodne banke Srbije. Zamenik predsednika i zamenik sekretara imenuju se iz Ministarstva finansija. Članovi Pregovaračke grupe su predstavnici sledećih organa i organizacija: Narodne banke Srbije; Ministarstva finansija; Ministarstva privrede; Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja; Ministarstva trgovine, turizma i telekomunikacija; Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave; Republičkog zavoda za statistiku; Komisije za hartije od vrednosti; Agencije za osiguranje depozita; Republičkog sekretarijata za zakonodavstvo; Republičkog sekretarijata za javne politike i Ministarstva za evropske integracije.

Koordinator radne grupe u Nacionalnom konventu o EU je Institut ekonomskih nauka.

Analitički pregled zakonodavstva (skrining) otpočet je 2. decembra 2014. godine, završen je 12. marta 2015. godine, a Izveštaj o skriningu je usvojen 5. februar 2016. godine bez datih merila za otvaranje poglavlja.

Izveštaj Evropske komisije za 2017. godinu

U Izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije u procesu evropskih integracija za 2017. godinu, Srbija je ocenjena ocenom 3, što znači da je umereno pripremljena u oblasti ekonomske i monetarne politike, te da je ostvarila izvestan napredak u ovoj oblasti.

Ovo poglavlje obuhvata i obavezu države kandidata da koordinišu nacionalne ekonomske politike kroz zajedničko planiranje integracije privreda, podsticanje privrednog rasta, obezbeđivanje radnih mesta i konkurentnosti evropske privrede kao celine. Za ovu oblast je u okviru Evropske komisije zadužen Generalni direktorat za ekonomske i finansijske poslove (*The Directorate-General for Economic and Financial Affairs – DG ECFIN*).

Beogradska otvorena škola

Masarikova 5/16,
11000 Beograd, Srbija

T: +381 11 30 61 372
F: +381 11 36 13 112
E: eupregovori@bos.rs i cei@bos.rs
W: eupregovori.bos.rs i www.bos.rs
S: www.facebook.com/bos.rs
S: twitter.com/boskola

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Ukoliko želite da redovno dobijate bilten „Progovori o pregovorima” prijavite se [OVDE](#).

Stalo nam je do Vašeg mišljenja i povratne informacije – molimo Vas da nas kontaktirate odgovorom na mejl eupregovori@bos.rs i pošaljete nam sugestije o tome kako možemo da poboljšamo ovaj bilten. Takođe, ukoliko smatrate da bilten nije relevantan za Vaš delokrug rada ili ako niste zainteresovani da ga primete ubuduće, možete nam to javiti odgovorom na ovu [poruku](#).

Ukoliko želite da primete informacije o specifičnim poglavljima u okviru procesa pregovara Srbije sa EU popunite **Upitnik**, koji se nalazi na sledećem [LINKU](#).